

THE PRONUNCIATION OF ARABIC SOUNDS AND COMPARING THEM WITH TURKISH SOUNDS

ARAPÇA SESLERİN ÇIKARILIŞI, MAHREÇ VE NİTELİK YÖNÜNDEN
TÜRKÇE SESLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

İsmail AKÇAY¹

Abstract

The phonetic examines sounds of any language and occupies an important place in any language learning. The knowing of mother language in learning of a foreign language is important as regard as too little. If this foreign language has been beginning to learn in advanced age, as it is difficult to pronounce the sounds of language correctly, the importance of fonetic increaseases much more. Indeed, the hearing for articulation of a sound or pronunciation of a word has a vital importance degree. We believe that describing how a sound pronounces will help to pronounce of that sound. The aim of this paper is not to present the history of phonetic studies, but to help Turks those try to pronounce the sound of Arabic language correctly while they are learning Arabic. In this paper first of all we gived an overview about the sounds, we have examined vowels and diphtongs of Arabic and firstly we have compared whit Turkish vowels. We have examined the Arabic consonants in accordance with articulation of Arabic sounds and we have compared whit consonants of Turkish language giving a common table.

Key words: The phonetic, a foreign language, articulation of Arabic sounds, vowels and consonants.

Özet

Fonetik, dil seslerini inceler ve herhangi bir dilin öğrenilmesinde de önemli bir yer işgal etmektedir. Yabancı bir dilin öğrenilmesinde, anadilin bilinmesi azımsanmayacak kadar önemlidir. Eğer bir yabancı dil, ileri yaşlarda öğrenilmeye başlanmışsa, o dilin seslerinin doğru bir şekilde telaffuz edilmesi zorlaşacağından, fonetiğin önemi daha da artar. Şüphesiz herhangi bir sesin çıkarılışında veya bir kelimenin doğru telaffuz edilmesinde duymak, hayati derecede öneme sahiptir. Ancak, kanaatimizce herhangi bir sesin nasıl çıkarılacağını tarif etmek, bu sesin doğru bir şekilde çıkarılmasına yardımcı olacaktır. Bu çalışmanın amacı, fonetik çalışmalarının tarihçesini sunmak değil, Arapçayı yabancı dil olarak öğrenen Türklere, bu dilin seslerini doğru bir şekilde çıkarmalarına yardımcı olmaktır. Makalemizde ilk önce, sesler hakkında genel bir bilgi vererek, önce Arapçanın ünlülerini ve kayan ünlülerini inceledik ve Türkçenin ünlüleriyle karşılaştırdık. Arapçanın ünsüzlerinin çıkarılışını çıkış yerlerine göre inceledik ve Türkçe'nin sessizleriyle karşılaştırarak ortak bir tabloda verdik.

Anahtar Kelimeler: Fonetik, ünlü, ünsüz Arapça sesler, mahreçler.

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi.

GİRİŞ

Genel anlamda dil, sesli öğeler bütünü olarak gerçekleşir. Dili incelerken, ilk olarak dilin fiziksel görüntüsü olan seslerle karşılaşırız. Yazı, dillerin bazılarında anlamın, bazılarında morfemlerin, bazılarında ise seslerin birtakım sembolik şekillerle, düz bir yüzey üzerine, iz bırakabilecek bir şekilde işlenmesidir. Ancak yazı, hiçbir zaman dilin kendisi değildir. (Çelik, 2004, 8-9) Bu yüzden dilciler, çok eskiden beri dil seslerini araştırmakla meşgul olmuşlardır. Yunanlılar², Romalılar³, Hintliler ve Araplara⁴ ait birçok ses anlayışları bize kadar ulaşmıştır.

Arapça seslere geçmeden önce, bir dil birimi olarak sesin mahiyetini izah etmekte fayda vardır. Sesbilgisi (Fonetik-İlmu'l-Aswât) dilbilgisinin bir bakıma temel bölümüdür. Çünkü dil, seslerden meydana gelen bir varlıktır. (Ergin, 1988,70)

“Ses (Sound, fhone) kulağın duyabildiği titreşim” (Hatipoğlu 1972,81) ve dilin en küçük parçasıdır. Ses dilin parçalanamayan en küçük unsurudur. “Küçüktür fakat dilin esas maddesidir. En küçüğünden en büyüğüne kadar bütün dil birlikleri seslerden yapılıdır. Bu dil birliklerini ses unsurlarına ayırdığımız zaman en sonunda karşımıza parçalanamayan yapı taşı ses çıkar. Demek ki, ses parçalanmayan en küçük dil birliğidir. Kelimeleri parçalarına ayırınca sese kadar iner, orada dururuz. Meselâ balık kelimesindeki -ba- ve -lık- hecelerini alalım. Bunların (b) ile (a) ve (l), (ı), (k), seslerinden meydana geldiğini görürüz”. (Ergin, 1988, 81)

Bazı dilciler sesi daha geniş tanımlayarak: “Ses kulağın üzerine hava titreşimlerinin yapmış olduğu etki” (Üçok, 1947,80) ve “kesiksiz fiziki dalgalar ve uzuv hareketleridir” derler. (Brondal, 1935, 42-43)

Sesler, tek başlarına bir mana taşımazlar. Ancak, cümle birliklerini oluşturmaya uygun dil birlikleridirler. Mana taşımazlar ama cümle oluşturmada önemli bir vazife görürler. (en-Neklâvi, 1986,75; Hilâl, 1996, 7)

Dilcilerin ses yerine kullandıkları diğer bir kavram ise " fonem" dir. Dilcilerin bazıları, ses ile fonemi aynı manada kullanırken, bazıları bu iki kavram arasında fark olduğunu söylerler. Fonem sistem içerisinde anlam ayırıcı özelliği olan sestir. (Artuner, 1994, 36-37) Meselâ. Türkçedeki *biz* ve *siz* kelimelerindeki (b) ve (s) sesleri, anlam ayırıcı özelliğe sahip iki ayrı fonemdirler. (Başkan, 1955, 13; Twaddell, 1935, 5-62)

Amerikan dil ekolü fonemi, ünsüzlerin ve ünlülerin bulunduğu terkipteki esas unsurlar, vurgu ve tonlama gibi dil öğelerinin asıl terkibine girmeyen tali unsurlar olmak üzere ikiye ayırır. (Hilâl, 1989, 93)

Dorozwski, fonemlerin tek başlarına bulunup mana yükü taşıyabileceklerini, yani başka bir deyişle mana ayırt edebileceklerini, fakat seslerin böyle bir özelliğe sahip olmadıklarına işaret etmektedir. (Başkan, 1955, 16)

² Yunanlılar'dan bize kadar ulaşan dil seslerine dair değerlendirmeleri, Eflatun (MÖ 427-347)'nin muhaverelerinde, Aristo (MÖ 347)'nin “Poetika” ve “Retorik” adlı eserlerinde ve özellikle de Dianysius Thrax (MÖ170), Halıkarnashı Dianysius (MÖ7) gibi bazı gramercilerin kitaplarında görüyoruz.

³ Romalılardan bize ulaşan seslerle ilgili birçok hususu ise, Priscian (M.500), Maurus Victorinus (öl.303) ve Trentiaunus gibi bazı gramerciler aktarmışlardır. Eski Yunan ve Romalıların seslere dair görüşlerinin tümü “seslerin kulakta bıraktığı etkiyi” merkeze alır. Hintliler ve Araplar ise “sesin kulakta bıraktığı etkiye” ilaveten fizyolojik idrâke sahiptirler. Yunanlılar, Romalılar ve Hintlilerde İlk dil çalışmaları için bak: es-Sa-rân, Mahmüd. (1992). *İlmu'l-luga Mukaddimeten li'l-kâri'l- 'arabi*, Kahire: Dâru'l-Fikri'l-'Arabi, s. 87-96.

⁴ Araplarda ses ilmine dair çalışmalar erken dönemde başlamıştır. İlk çaba ve çalışmalar için bk: (Hilâl, 1996, 8-19; et-Tayyân, 2004, 3001-319; el- Kiftî,1986, 48-56; Jeffery, 1998, 138-139; Yüksel, 2007, 135-151; Muhtar, 1986, 331-333; Topuzoğlu, 309-310; Goldziher, 1990, 332-333; es-Sa-rân, 1992, 87-94; Kazıklı, 2009, 217-229)

“İnsan dilinin sesleri (fonemler) aslında sınırlı ve bir kısmı da ortaktır. Farklı dillerdeki ortak seslerin sayısı 25-30 kadardır. Ancak, bu seslerin her birinin çeşitleri vardır ve birbirinden farklıdır. İşte çeşitleriyle birlikte o dilin yapısını oluşturan seslere o dilin sesleri diyoruz”. (Tulum, 1991, 23)

Herhangi bir dilin başlıca seslerini yazıda göstermeye yarayan işaretlere ise harf (letter) adı verilir. (Hatiboğlu, 1972, 51) Mesela (a), (b), (k), (v), (f), (g), (i) vb. gibi.

Tüm dillerdeki sesler söyleyiş nitelikleri bakımından, çıkış yerine ve çıkış biçimine göre ikiye ayrılırlar;

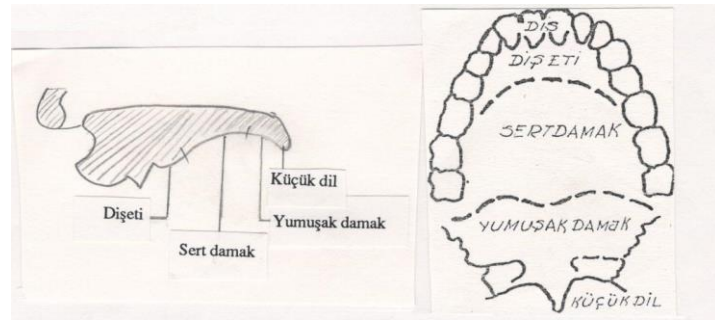
Çok eskilere dayanan bu ayırma göre dil sesleri çıkış biçimleri bakımından: Ünlüler (Vowels- الحركات- اللينة) ve ünsüzler (Consonants- الصوامت- السواكن) diye ikiye ayrılırlar. (Aksan, 1980, 25-26)

Dilciler, ünlüler ve ünsüzler ayrımı yaparlarken seslerin üç özelliğini dikkate almışlardır:

- 1- Seslerin telaffuz esnasında ses tellerinin titreşip titreşmemesi durumudur.
- 2- Ciğerlerden çıkan havanın, sesin çıkışında gırtlak ve ağızdan geçiş keyfiyeti.
- 3- Dil ve dudakların telaffuz⁵ esnasında almış olduğu şekildir. (Bışr, 2000, 149-150; Mûsâ, 1991,19)

Ünlüler, ağız kanalının açık, havanın serbest, hiçbir engele takılmadan çıktığı ötümlü seslerdir. (Aksan, 1980, 26)

Ünsüzler çıkarılırken ise, hava ağızda ya da diğer ses organlarında tam veya kısmi bir engelle karşılaşır. Yani, sürtünmenin duyulmadığı kısmi bir daralma olur. (es-Sa'rân, 1992, 149)

Resim 1: Damak ve dişlerin farklı görünüşleri

Dil bilimcileri, herhangi bir dildeki ünsüzleri sınıflandırırken üç esas dikkate alarak yapmışlardır:

- 1- Sesin çıkış yeri (mahrec). Sesin ses organından çıktığı noktadır. Ünsüzlerin çıkış yerleri belirlenebilir. Ünlülerin çıkış noktaları ise belirlenemez. Bilakis ünlülerin çıkarılışında ses organlarının tümü iştirak eder. (el-Fernavânî, 1989, 37; Mûsâ, 1991, 29)
- 2- Sesin telaffuzu anındaki havanın çıkış şekli. Ünlülerde hava, bir engelle karşılaşmaz. Ünsüzler çıkarılırken, hava mutlaka bir engelle karşılaşır.

⁵ Telaffuz (Articulation) : Ciğerlerden gelen havanın ağız ve burundaki çeşitli nokta ve bölgelerde ses haline gelişi. Boğumlanma da denir. Bk. (Hatiboğlu, 1972, 25)

3- Havanın etkisiyle ses tellerinin titreşip titreşmemesi. Ünsüz sesin çıkarılışında ses telleri titreşmez ise, bu ünsüzler ötümsüz (voiceless-مهموس), eğer ses telleri titreşirse (ötümlü-مجهور) olarak nitelenirler. Ünlüler çıkarılırken ses telleri her zaman titreşir. (Müsâ, 1991, 29)

Ünlülerin tanımlanması ve sınıflandırılması da üç esas dikkate alınarak yapılmıştır:

1-Ağız kanalının açıklığı. Açıkça, o ünlü açık veya geniş (open- مُتَّسِعٌ) kapalı ise, kapalı (close- ضَيِّقٌ) veya dar bir ünlü olarak nitelenir.

2- Dilin durumu. Ünlünün çıkışında, dilin önünde veya arkasında tümsekleşme olur. Kabarılaşma önde olursa bu ünlülere, ince ünlüler veya ön dil ünlüleri, ya da ön ünlüler (front- أمامية) denir. Eğer tümsekleşme arkada olursa bu ünlülere, arka dil ünlüleri ya da art (back - خلفية) ünlüler denir.

3- Dudakların durumu. Düz (unrounded- غير مستديرة) ünlüler ve yuvarlak (rounded مستديرة) ünlüler, olarak ikiye ayrılırlar.

Kimi dillerde çıkış biçimi bakımından daha değişik olan dilin ortada tümsekleşmesiyle oluşan ünlüler de vardır ki, bunlara orta dil ünlüleri denir.

Ünlüler duyarak ve taklit edilerek öğrenilmelidir. (O’Conner, 1976, 101) Ünlüler tek başına olabilirler, yani kendilerinden önce veya sonra (Fromkin ve Rodman, 1983, 48) her hangi bir ünsüz olmaksızın telaffuz edilirler. Ünsüzler ise, her hangi bir ünlüyle beraber telaffuz edilirler.

“Sesbilim çalışmalarında, dil sesleri tek başına ele alınıp incelenerek nitelikleri belirlenir. Yoksa bu sesler genel olarak belli terkipler içindeki incelenecek olursa nitelikleri arasında ayrımlar ortaya çıkar”. (Aksan, 1980, 25)

Ünlüler ve ünsüzlerin genel özelliklerine kısaca da olsa göz attıktan sonra, Arapça’nın ünlülerini inceleyelim.

1. ARAPÇA VE TÜRKÇENİN ÜNLÜLERİ (VOWELS- الحركات)

1.1. Ünlülerin Genel Özellikleri

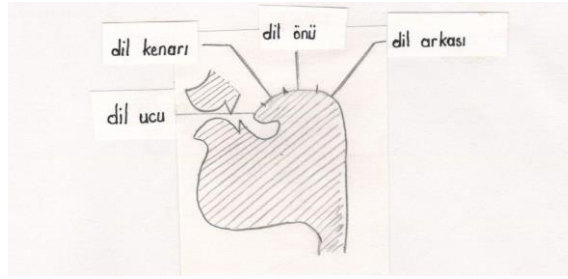
Ünlülere daha yakından bakacak olursak, eskilerin harekeler olarak adlandırdığı, harfin altına ve üstüne konan kısa (fetha, damme ve kesra) işaretlerdir.

“Eski Arap dilcileri, ünlüleri kelimenin asıl yapısından kabul etmedikleri ve ferî bir yapı oluşturduklarına inandıkları için ünlülere yüzeysel olarak işaret etmişlerdir. Belki de bunun sebebi, eskiden beri Arap yazısında yalnız ünsüzlere önem verilmesi ve bunların bazı rumuzlarla ifade edilmesiydi. Daha sonra bir dönem geldi ve araştırmacılar, iki med harfi olan vâv (و) ve yâ (ي) gibi uzun ünlülerin ehemmiyetini anladılar ve bunu bazı kitabelere ve eski metinlere aksettirdiler. Bu durum, İslâm geldikten sonraki dönemlerde, eskilerin harekeler diye isim vererek terimleştirdiği kısa ünlüler koyuluncaya kadar devam etti. Onlara göre yazı, dil seslerini ifade eden ferî unsurdan başka bir şey değildi. Bu sebeple eski Arap dilcileri, ünlülerin kelimelerin aslından olduğunu gösterme gereğini duymadılar”. (Enîs, 1990, 37)

Arapça ve Türkçe ünlüleri ortaya koymadan önce, ünlülerin belirlenmesinde önemli olan aşağıdaki noktalara işaret etmemiz gerekir:

1-Dilin hareketli kısmı ya ucu, ya ortası ya da gerisidir.

2- Dilin yöneldiği, ağız tavanındaki kısım ya sert damak veya yumuşak damaktır.

Resim 2: Dilin kısımları

3- Dilin tavanına doğru yükseklik derecesine göre ünlü, kapalı, yarı kapalı, açık veya yarı açık olur

4- Dudakların durumu ya yuvarlaktır ya ileriye uzanmıştır, ya da düzdür.

5- Hava sadece ağızdan veya hem ağız hem de burundan geçer

6- Telaffuz esnasında dil sabit kalırsa normal ünlü, yeri değişirse kayan ünlü olur. (‘Omer, 1991, 155 vd.)

7- Ünlüler, kendilerinden önceki ünsüzlerden özellikle mîm (م) ve nûndan (ن) etkilenirler. Konuşan ve dinleyen مال ve نال kelimelerinde ve فات ve دار kelimelerindeki uzun fetha arasındaki farkı mutlaka hisseder. Birincisinde, kendinden önceki nûna (ن) veyahut mîme (م) bitişmiş olduğundan biraz nunlanmış olması gerekir. İkincisi ise halis ağız ünlüsüdür. Nunlanmanın etkisi Kuran kıraatında, özellik ihfâ da görülür ان كنتم gibi.

8- Ünlülerin bir önceki ünsüzden etkilenmesinin asıl sebebi, o ünsüzün kalın veya ince okunmasındadır. Yani telaffuz esnâsında; قال، طال ve نال gibi kelimelerdeki fetha arasındaki farkı hem konuşan, hem de dinleyen görür. Çağdaş Arap dilcilerinden Kemal Bısr, söyleyişteki fetha şekillerinden bahsederken bu görüşü ileri sürmüştür: “نیل ve طیل، قیل” fillerinde olduğu gibi. Tâdan (ط) sonraki fetha kalın, kâftan (ق) sonraki yarı kalın, yahut kalın - ince arası, nûndan (ن) sonra gelen fetha ise incedir. نَمْ و طَلْ قَلْ، emir fiillerinde de durum aynıdır.” (Malmberg, 1985, 75-76)

Bu çalışmamızda, çağdaş Arap dilcisi Kemal Bısr’ in yaptığı gibi biz de, Arapçanın ünlülerini konuşma ve yazı dilindeki söyleyiş (telaffuz) şekillerine göre inceleyeceğiz. Türkçenin ünlülerinin incelenmesinde farklı görüşlere yer vermekle beraber, Türkçenin ünlülerinin niteliklerinin belirlenmesinde, tablo vb. şekillerde gösterilmesinde Doğan Aksan’ın çalışmalarını esas alacağız.

Ünlülerin nitelenmesinde önemli olan noktalara işaret ettikten sonra, Arapça ve Türkçe’nin ortak ünlülerini ve Türkçe’de olup, Arapça’da olmayan ünlüleri ele alalım.

1.2. Arapça ve Türkçenin Ortak Ünlüleri

1- İnce ünlü fetha (e = َ): الفتحه المرفقة (e = َ): Çıkarılışında dil, ağız içerisinde hafif yukarı kalkar ve düz durur. O halde ince ünlü fetha, düz açık (geniş) bir ön dil ünlüsüdür. (Bısr, 2000, 468; Mûsâ, 1991, 34) İnce ünsüzlerle okunduğu zaman Türkçedeki açık (e) ünlüsü ile aynıdır. كَتَبَ ve ekmek kelimelerindeki (e) gibi. Selen, Türkçedeki açık (e) çıkarılırken yukarı kalkan dilin dişlere değecek kadar yaklaştığını söyler. (Banguoğlu, 1998, 37; Deny, 2004, 17; Ergin, 1980, 39; Eker, 2003, 203)⁶

⁶ Selen, (1979,38) Türkçe de söyleyiş bakımından iki tane (e) vardır. Biri, Arapçadaki ile ortak olan açık (e), (el: organ) diğeri, Arapçada karşılığı olmayan, açık (e) ile (î) arasındaki kapalı (é) (él: yabancı) sesidir ve Türkiye Türkçesi yazı dilinde gösterilmez.

2- İnce ve kalın arası fetha (a= الفتحه بين الترقيق و التفخيم َ): Hâ (ح), hâ (خ), ‘ayn (ع), ğayn (غ), kâf (ق), râ (ر) ve lafzatullah الله kelimesindeki lâmdan (ل) sonraki harfin harekesi fetha yahut damme ise kalın ve ince arası bir özellik kazanır. (Malmberg, 1985, 78) رَجُلٌ، خَرَجَ، حَبَّ غَلْبٌ، عِلْمٌ، غَلْبٌ ve قَتَلَ kelimelerinde olduğu gibi.

Bu Türkçe deki (a)’nın aynısıdır. Arsa, tatar kelimeleri gibi. Türkçedeki (a)’nın çıkarılışında dilin ön kıyısı alt sıra dişlerin ardına dayanır. Ağız başparmak kalınlığında açıktır. (Selen, 1979, 23) Çıkarılışında dil arkada tümsekleşir, dudaklar düzdür.

Arapça seslerle ilgili ulaşa bildiğimiz çalışmalarda, ‘ayn (ع) ve hâ (ح) sesleriyle telaffuz edilen fethanın, kesranın ve dammenin yarı kalınlıkta olduğuna dair bir bilgiye rastlayamadık. Ancak kanaatimiz bu seslere ait ünlülerin (fetha, damme ve kesra) de yarı kalınlıkta olduğu yönündedir.

3- İnce ünlü kesra (i = الكسرة المرققة ِ): Çıkışında dilin ön kısmı üst damağa doğru kabarıp, bu yükseliş havayla sürtünme oluşturacak dereceye kadar ulaşıncaya kadar ince ünlü kesra çıkar. (el-Antâkî, 1969, 179) Türkçedeki (i)’nin çıkışında dudaklar dar bir şekilde açıktır. Üst damağa doğru yükselen dilin kenarları sıra dişlerin kenarlarına değer. Nevin Selen’e göre Türkiye Türkçesinde yarı kapalı ve kısa türü vardır. (Selen, 1979, 44) Arapçadaki سَلِمَ ve Türkçedeki: iç, dik ve yeri kelimelerinde olduğu gibi.

4- Kalın ince arası kesra (ı= الكسرة بين الترقيق و التفخيم ِ): Kesra, hâ (ح), hâ (خ), ‘ayn (ع), ğayn (غ) ve kâf (ق) sesleriyle telaffuz edildiğinde kalın ve ince arası bir hal alır. (Mûsâ, 1991, 35) خُدَّ، غَلْبٌ، عِلْمٌ، حَبَّ کَلِمَاتِهِ ve خُدَّ کَلِمَاتِهِ kelimelerinde olduğu gibi.

Nevin Selen ve bazı çalışmalar, (ı) ünlüsünü bir orta dil ünlüsü olarak kabul eder. (Selen, 1979, 5; Çelik, 2004, 32) Diğer kaynaklar ise, art dil ünlüsü olduğunu söylerler. (Banguoğlu, 1998, 35; Aksan, 1980, 28; Ergin, 1980, 40)

5- İnce ünlü damme (ü = الضمة المرققة ُ): dammenin telaffuzunda, dilin arkası yumuşak damağa doğru ulaşabileceği kadar yükselir. Bu da çıkışını sağlar. (el-Antâkî, 1969, 180) تَمَّ ve سَلَّمَ kelimelerinde olduğu gibi. Arapçadaki ince ünlü dammenin çıkarılışında dil yumuşak damağa doğru yükselirken, Türkçe deki (ü)’nün çıkışında dil sert dağa doğru yükselir. (Selen, 1979, 47-48) Bu da, Türkçedeki (ü)’nün, Arapçadaki ince ünlü damme ile tam örtüşmediğini, ondan daha dar, yani ince olduğunu gösterir. Süt, bütün ve üzüm kelimelerinde olduğu gibi. Türkçe (ü) yarı kapalı, kısa (Selen, 1979, 47-48) ön dil ünlüsü iken, Arapçadaki ince ünlü damme, art ünlüdür. (Bişr, 2000, 469; Mûsâ, 199, 35) تَمَّ ve سَلَّمَ kelimelerindeki gibi. Bazı çalışmalar, açık (düz) ve kapalı (tüy) iki tür olduğunu söylerler. (Çelik, 2004, 35)

6- Kalın ince arası damme (u= الضمة بين الترقيق و التفخيم ُ): hâ (ح), hâ (خ), ‘ayn (ع), ğayn (غ) ve kâf (ق) harfleriyle geldiğinde ince ve kalın arası bir hal alır. خُدَّ، غَلْبٌ، عِلْمٌ، حَبَّ کَلِمَاتِهِ kelimelerinde olduğu gibi.

Selen (1979, 34)’e göre Türkçede (u) ünlüsünün yarı kapalı kısa türü, başka dillerden girmiş kelimelerde açık türü bulunur. Ulaş, bul ve sulu gibi.

1.3. Arapçada Olup, Türkçede Olmayan Ünlüler

1- Kalın ünlü fetha (â= الفتحه المفخمة َ): âbâk harfleri⁷ denilen şâd (ص), dâd (ض), tâ (ط) ve zâ (ظ) kalın ünsüzlerle geldiği zaman kalın okunur. O halde kalın ünlü fetha düz, geniş (açık) bir art dil ünlüsüdür. (Malmberg, 1985, 78) صَبْرٌ، صَبْرٌ ve صَبْرٌ کَلِمَاتِهِ kelimelerinde olduğu gibi.

⁷ Tabak harfleri çıkarılırken, ağız tabak şeklini alır. Kanaatimizce dil de bu şekillenmeden etkilenerek, arkadaki tümsekleşme arttığından, Arapça ünlüleri (fetha, damme ve kesra)’nın daha da kalın çıkmasına sebep olmaktadır.

2- Kalın ünlü kesra (i= الكسرة المفتحة ِ): Şüphesiz kesra; kalın sesler şād (ص), dād (ض), tād (ط) ve zā (ظ) dan etkilenir. (Enis, 1990, 41) Bu ünsüzlerden sonraki kesra kalın okunur. (Malmberg, 1985, 76) صل ve طِبْ emir fillerindeki şād (ص) ve tād (ط) daki kesre gibi. Çıkışında, ağız dar, dudaklar yarı kapalıdır: dil ucu geriye çekilir, kenarları üst sıra dişlere değır, dilin arka sırtı yumuşak damağa doğru kalkıktır.

3- Kalın ünlü damme (ü = الضمة المفتحة): damme de tabak harfleriyle birlikte kalın bir hal alır. (Mûsâ, 1991, 35) طَلٌ، صُمٌ، ضُرْبٌ ve ظَلْمٌ kelimelerinde olduğu gibi. Çıkışında, dudaklar öteki dil ünlülerine nazaran daha öne doğru uzanmış ve yuvarlaklaşmıştır. Ağız daha açık, dil ardı, öteki arka dil ünlülerinin çıkışında olduğundan yumuşak damağa doğru daha çok kalkıktır; dil ucu alt dişlerin art kıyasına değmektedir.

Görüldüğü gibi Arapça ünlüler telaffuzları itibariyle dokuz türdür. (Malmberg, 1985, 77) Fakat yazı dilinde üç tanedirler. Fetha, damme, kesradır. (Malmberg, 1985, 77) Bunlar yazı dilinde parantez içerisinde verdiğimiz hareke denilen üç sembolle gösterilirler. Bu üç kısa ünlünün uzun türü de vardır. رُوحٌ، بَيْعٌ ve قَالٌ kelimelerindeki bu hareketler kendilerinden sonraki med (vâv (و) yâ (ي) ve elif (ا)) harfleriyle uzun okunurlar. (Mûsâ, 1991, 35)

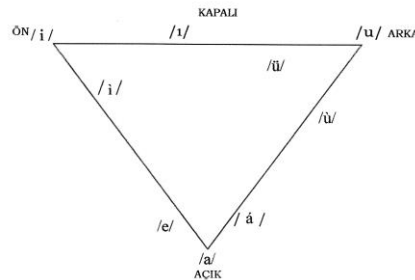
1.4. Türkçede Olup, Arapçada Olmayan Ünlüler

(O) ünlüsü: Çıkışında alt çene aşağı doğru hafif sarkık, dil ucu ağız boşluğunun içinde serbest, dil sırtı arka damağa doğru hafif kabarıktır. Dudaklar öne doğru uzanarak yuvarlak bir biçim alır. (Selen, 1979, 30)

Telaffuzu esnasında, ağız kanalı açık, dildeki tümsekleşme arkada oluşur, dudaklar ise yuvarlak bir şekil alır. Kalın olarak çıkar. ‘ Bunun da iki türü vardır. Postdorsal ve praedorsal. (o) ve (ö) ünlüleri Türkçe kökenli kelimelerde sadece ilk hecede bulunur sonraki hecelerde bulunmaz: otağ, odak vb. son seste (o) ünlüsü taşıyan tüm kelimeler yabancıdır. Fr. Mayo ve kanto, Lat. radyo gibi’. (Selen, 1979, 30-31)

(Ö) ünlüsü: Yuvarlak, geniş bir dil ünlüsüdür. Çıkışında dudakların biçimi (o) ünlüsünün çıkışında olduğu gibi yuvarlak, dilin ön sırtı öne doğru kalkıktır, ucu alt sıra dişlerin ardına değır. “Türkiye Türkçesinde yarı kapalı, ya da açık kısa türü vardır ve yalnız ön ve iç hecede bulunur, son hecede hiçbir zaman bulunmaz: ödev, söz ve göz gibi.” (Selen, 1979, 45)

Dilciler, ünlülerin söyleniş sırasnda, ağız, dil ve dudakların durumu gibi özelliklerini dikkate alarak, daha 17. ve 18. yüzyıllarda bir şemayla ortaya koymaya çalışmışlardır. Bu çabaların en çok dikkat çeken Alman dilcisi C.F. Hellwag (ö.1835)’ın üçgenidir. Bunu, daha sonraki dilciler geliştirmişlerdir. (Aksan, 1980, 26-27) Bu üçgenin üç köşesine “temel ünlüler” (i), (u) ve (a) yerleştirilmiş, diğer ünlüler, özelliklerine göre bu ünlülerin aralarına yerleştirilmişlerdir. Bugün de kullanılan bu üçgeni Arapçaya uygularsak aşağıdaki şekli elde ederiz.

Şekil 1: Hellwag Üçgeninin Arapça ya uygulanışı

(i): İnce ünlü kesra

(e): İnce ünlü fetha

(ü): İnce ünlü damme

(ı):İnce-kalın arası kesra (a):ince- kalın arası fetha (u):İnce-kalın arası damme

(î): Kalın ünlü kesra (â): Kalın ünlü fetha (û): Kalın ünlü damme

Biz uzun kesrayı (î) ile, uzun dammeyi (û) ile, uzun fethayı ise (â) ile gösterdik. Arapçanın ve Türkçenin ünlülerini, okuyucuya her iki dilin ünlülerini karşılaştırma fırsatı vermek için, tek çizelgede gösterdik. Çizelge 1 de her iki dilde de ses niteliklerine göre ortak olan ünlüler, aralarına (=) işareti konularak verilmiştir.⁸

1.5.Türkçe ve Arapçada Diftonglar-Kayan Ünlüler-İkiz Ünlüler

1- الحركات المزدوجة

Dilciler diftongu: Doğrudan doğruya iki ünlünün aynı hecede, bir nefes baskısı altında söylenmesi ile meydana gelen ünlüler şeklinde tarif ederler. İkiz ünlüler de denir. (Korkmaz, 25) Gerçekte bunlar kayan seslerdir (Gliding Sound- الحركات المزدوجة) Yani kayan ses, kaymayı ihtiva eden bir ünlüdür. Kayan ünlülerin çıkarılışında; ses organları ünlülerden birisi ile özel bir konum alarak başlar, sonra diğer bir ünlü ile hemen özel bir konuma geçer. Kaymanın bir nefesle tamamlanması gerekir. Eğer bir nefeste gerçekleşmez ise iki hece ortaya çıkar. (es-Sa'rân, 1992, 185) Mesela İngilizce deki 'made, late, face, day' kelimelerinde yarı açık ön dil ünlüsünden, kapalı düz ünlüye doğru (ei) bir kayma vardır. (Jones, 1988, 7)

Arapçada iki diftong (kayan ünlü) vardır:⁹

(ei): Düz, açık ön dil ünlüsüyle başlar, düz kapalı ön dil ünlüsüyle biter. بَيْع (bey'un) kelimesindeki gibi.

(eu): Düz açık ön dil ünlüsüyle başlar, yuvarlak kapalı art dil ünlüsüyle biter. دَوْر (deuwrun) kelimesinde olduğu gibi. (Müsâ, 1991, 36)

Türkçede kayan ünlünün olup olmadığı tartışmalı bir konudur. Necip Üçok, Firavun, hayvan, hayret gibi Arapça'dan Türkçe'ye geçmiş kelimelerde kayan ünlünün varlığını kabul ettikten sonra, ayran, beygir, avlamak, yavru kelimelerinin (ay) ve (av) gibi kimi birleşmelerine kayan ünlü gözüyle bakılabileceğini söyler. (Aksan, 1980, 33)

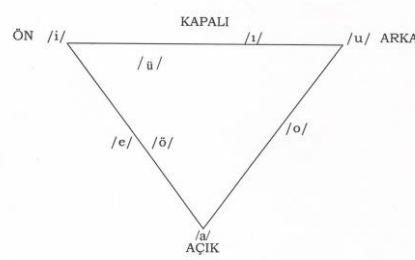
AĞIZ AÇIKLIĞINA GÖRE		DİLİN DURUMUNA GÖRE					
		ÖN ÜNLÜLER (FRONT) الحركات الأمامية		ARKA ÜNLÜLER (BACK) الحركات الخلفية			
		KAPALI (DAR)-CLOSE- ضيق	AÇIK (GENİŞ)- OPEN - مَتَسِع	KAPALI (DAR)- CLOSE- ضيق	AÇIK (GENİŞ)- OPEN - مَتَسِع		
DUDAKLARIN DURUMUNA GÖRE	DÜZ-AROUNDED غور مستديرة	TELAFFUZU	KALIN			◌ = i	◌ = â
			İNCE	◌ = i	◌ = e		
			KALIN- İNCE			◌ = ı	◌ = a
			UZUNU	◌ = î	◌ = â		
	YUVARLAK-ROUNDED- مستديرة	TELAFFUZU	KALIN			◌ = u	
			İNCE		◌ = ü		
			KALIN- İNCE			◌ = u	
			UZUNU			◌ = /û/	
ARAPÇADA KAYAN ÜNLÜLER الحركات المزدوجة		DÜZ-DÜZ	Ei = عِي = بَيْع		Ör.: عِي = بَيْع		
		DÜZ-YUVARLAK	EU = عُو = دَوْر		Ör.: EU = دَوْر		

⁸ Bk. Çizelge I.

⁹ Arapçadaki kayan ünlüler ve örnekler için çizelge I' e bkz.

Çizelge 1:Arapça-Türkçe Ünlüler Çizelgesi¹⁰

Selen (1979, 23) ve onun görüşünü paylaşan dilcilere göre ise konuşma dilinde iki ünlü arasındaki (ğ) sesinin düşmesiyle 'ağıt' kelimesinde olduğu gibi bir ünlü kayması vardır. (Ergenç, 1984, 96; Çelik, 2004, 47)

Şekil 2: Hellwag Üçgeninin Türkçe ye uygulanışı ¹¹

Bu üçgende ünlüler, dilin durumuna göre önde ya da arkada oluşumu, hem de ağız kanalının açıklığı göz önüne alınarak sıralanmıştır. Yatay doğrultuda, en önde söylenen (i) den en arkada söylenen (a)'ya kadar, bu açıdan özelliklerine göre, öteki ünlüler yerleştirilmiştir.

Üçgenin alttaki köşesine, ağızın en açık olduğu durumda söylenen (a) ünlüsü yerleştirilmiş, yukarıya doğru çıkılırken açıklık derecesi azaltılmıştır. (a) → (i) doğrultusunda dilin öne doğru tümsekleşmesi, (a) → (u) doğrultusunda ise dilin arkaya doğru tümsekleşmesi artar.

1.6. Arapça ve Türkçe Ünlülerin Karşılaştırılması

1-Arapçanın yazı dilindeki ünlüleri, fetha, damme ve kesra olarak isimlendirilen işaretler kullanılır. Türkçenin yazı dilinde ise, (o), (ö), (e), (ü), (ı) ve (a) sembolleri kullanılır.

2-Türkçe de bütün dillerde var olan üç temel ünlünün (a – i – u) arasına ihtiyaca göre (o – ö – e – ü – ı) gibi ünlüler ilave edilmiştir. Arapçanın konuşma dilindeki ünlüleri ise, değişik ünlü ilave etme yerine aynı cins ünlülerden, ince, kalın, kalın-ince arası (a) (i) ve (u)'lar gurubu oluşturmaktadır.

3-Türkçe'nin ünlüleri ünsüzlerini etkileyerek, kalın veya ince şekilde çıkarılmalarına sağlar. Konuşma dilinde ve metin okumalarında, Arapçanın ünsüzleri ünlülerini etkileyerek ünlülerin kalın, ince ve kalın-ince arası şeklinde çıkmalarına sebep olur.

4-Türkçe ünlülerine önem verdiği için, konuşma dilinde var olan ünlülerine, yazı dilinde de (i) ve (ı) gibi ince ve kalın ünlüleri için semboller türetmiştir. Arapça ise bu durumu önemsemeyerek, ince, kalın ve ince-kalın arası çıkarılan sesler için, hem konuşma dilinde hem de yazı dilinde tek bir sembol kullanır.

5-Arapçanın uzun ünlüleri vâv (و), yâ (ي), elif (ل) bir ünsüz yerine geçen bu uzun ünlüler aynı zamanda bir ünsüzün yerini de tutarlar. Türkçede uzun ünlü yoktur.

2. ARAPÇANIN ÜNSÜZLERİ (CONSONANTS - السواكن الصوامت)

Dil seslerinin çıkış biçimi bakımından ünlü ve ünsüz olarak ikiye ayrıldığını daha önce belirtmiştik. Dilciler ünsüzleri nitelerken, sesin telaffuzu esnasında ses tellerinin titreşip titreşmediğine, çıkış yerine ve sesin çıkışı esnasında ağız kanalında yahut

¹⁰ Bu çizelgede (fasih) standart Arapça ünlülerinin telaffuzu esas alınmıştır.

¹¹ Aksan, (1980)'den alınmıştır.

öteki organların herhangi bir yerinde daralma veyahut kapanma olup olmadığına bakmışlar ve ünsüzleri bunlara göre nitelendirmişler ve sınıflandırmışlardır.

Türkçe ve Arapçanın ünsüzleri incelerken çıkış yerlerine göre ele alınıp, çıkışları esnasındaki nitelikleri de belirtilecektir.

2.1. Arapça ve Türkçenin Ünsüzlerinin Çıkarılışı

2.1.1) Çift dudak (Bilabial-الشفتان) ünsüzleri: (b)= bâ (ب), (m)= mîm (م), (p), ve vâv (و)

الباء: İki dudağın biri birine yapışmasıyla, ciğerlerden gelen hava dudaklarda tamamen durur. Yumuşak damak yükselir havanın geçişine engel olur, havaya bir müddet baskı uygulanır, dudaklar açıldığında hava patlamalı bir ses çıkararak aniden ağızdan çıkar. Telaffuz esnasında ses telleri titreşir. Kısaca bâ (ب) patlamalı-plosives (انفجاري) ötümlü-voiced (مجهور) bir çift dudak-bilabial (الشفتان) ünsüzüdür. (es-Sa'rân, 1992, 154)

Türkçe (b) nin çıkarılışı ve nitelikleri de aynıdır. (Selen, 1979, 78) Başarı, abla ve çaba بالابواب kelimelerinde olduğu gibi.

الميم: İki dudağın birbirine yapışmasıyla hava ağızda tamamen tutulur. Damak aşağı iner. Yapılan baskı sebebiyle ciğerlerden çıkan havanın burundan çıkışına imkân sağlar. Dil normal haldedir. Ses telleri titreşir. O halde mîm (م) ötümlü-voiced (مجهور) genizden çıkan-nasal (gunneli (انفي) bir ünsüzdür. (es-Sa'rân, 1992, 168-169)

Manto, emmek, sicim ve الأم kelimelerinde olduğu Türkçe (m)'nin çıkarılışı da nitelikleri de (Selen, 1979, 89) mîm (م) ile aynıdır.

الواو: Dudaklar dammenin telaffuzunda olduğu gibi yuvarlak bir şekil alır. Dilin arka tarafı yumuşak damağa doğru yükselir ve buruna gelen yolu havaya kapatır. Duyulabilir sürtünmeli bir sesle ses telleri titreşerek vâv (و) telaffuz edilir. Kısaca vâv (و) yarı ünlü-semi-vowel (شبه حركة) ötümlü-voiced (مجهور), çift dudak-bilabial tan çıkan (شفوي) bir yumuşak damak-velar (حنكي قصي) ünsüzüdür. (el-Ānî, 1983, 59) Bu ses günümüz Türkçesinde yoktur. Hakaniye ve Harem-Altın ordu Türkçesinde olan ve vâvın üstünde üç nokta (ق) şeklinde gösterilen çift dudak (w) Çağataycada vâva (و) çevrilmiştir. (Eckmann, 1996, 115) İngilizcedeki (w) ile aynıdır.

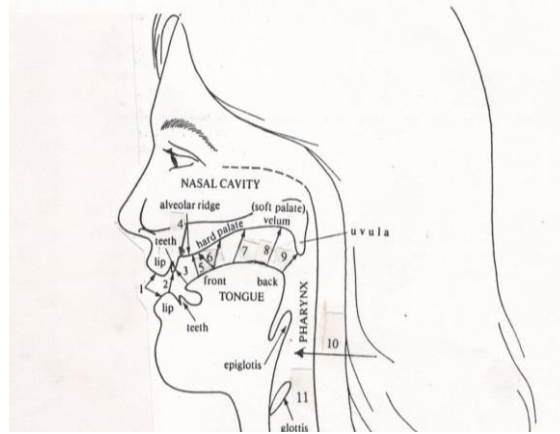
Arapçada olmayıp Türkçede olan (p) sesinin çıkarılışında, kapanma iki dudak arasında olur. Alt çene biraz aşağı doğru sarkar. Dil ses çıkarma işlemine katılmaz ve ses telleri titreşmez, palaz, aptal ve küp kelimelerinde olduğu gibi. (Selen, 1979, 77) Buna göre (p); patlamalı, ötümsüz bir çift dudak ünsüzüdür.

2.1.2.) Altdudak-üstdiş (Labial-dental-الأسنان العليا و الشفة السفلى) ünsüzleri: (f) = fâ (ف), (v)

الفاء: Alt dudağın üst dişlere aralarından havanın geçmesini sağlayacak şekilde baskı uygulamasıyla oluşur, yumuşak damak yükselir. Hava burundan geçmez, ses telleri titreşmez. kısaca fâ (ف) sızmalı-fricative (احتكاكي), ötümsüz-voiceless (مهموس) bir diş-dudak-labial-dental (شفوي-أسناني) ünsüzüdür. (Selen, 1979, 173) الأفصح gibi.

Türkçe (f)'nin çıkarılışı ve nitelikleri de aynıdır. (Selen, 1979, 97 vd.) Herif, filiz ve Afyon kelimelerinde olduğu gibi.

Türkçede olan (v) sesinin çıkarılışında, ses cihazının durumu, aynen (f) ünsüzünün çıkışındaki gibidir, yalnız ses telleri titreşir. (Selen, 1979, 98) Mesela vurmak, dev ve kav kelimelerindeki gibi. Bu ses Arapçada yoktur.

Resim 3: Arapça ve Türkçe sessizlerin mahreçleri¹²

2.1.3) Dişler arası (Interdental – ما بين الأسنان) ünsüzleri: sâ (ث), zâl (ذ) ve zâ (ظ)

التاء: Dil ucu kenarı, alt ve üst dişler arasına havanın geçişi için dar bir aralık kalacak şekilde konur. Yumuşak damak yukarı kalkar, bu sebeple hava burun yoluyla geçmez. Ses telleri titreşmez. Kısaca sâ (ث) dişler arasından çıkan-interdental (ما بين الأسنان) sızmalı-fricative (احتكاكي) ötümsüz-voiceless (مهموس) peltek bir ünsüzdür. (Selen, 1979, 173 vd.) العتائل gibi. Peltek se (š) olarak bilinir.

الذال: Bunun telaffuzu da sâ'ninki (ث) gibidir. Ancak bunda ses telleri titreşir. O halde zâl (ذ), dişler arasından-interdental (ما بين الأسنان) çıkan ötümlü-voiced (مجهور) sızmalı-fricative (احتكاكي) peltek bir ünsüzdür. (Selen, 1979, 174) المذهب gibi. Peltek (z) olarak bilinir.

الظاء: Bunun telaffuzu da zâl'inki (ذ) gibidir. Yalnız, dilin şekli zâl'ın (ذ) telaffuzundan değişiktir. Zân'ın (ظ) telaffuzunda dil tabak (velarization) şeklini alır. Yani dilin şekli dâd (ض) ve tân'ın (ط) telaffuzundaki gibidir. Kalın olarak çıkarılır. Kısaca zâ (ظ) dişler arasından- interdental (ما بين الأسنان) tabak-velarized (مطبق) şeklinde çıkan, sızmalı-fricative (احتكاكي) kalın (مفخم) telaffuz edilen ötümlü-voiced (مجهور) bir ünsüzdür. (Selen, 1979, 174) المظهر gibi Bu üç peltek ses de Türkçede yoktur.

2.1.4) Dişeti ucu-diş (alveolar dental- مع اللثة مع الأسنان) ünsüzleri: (t) = tē (ت), (d) = dâl (د), dâd (ض) ve fâ (ط)

التاء: Dil ucunun kenarı üst dişlerin kökületle birleşerek havanın akışını tamamen durdurur. Yumuşak damak yükselir ve havanın buruna geçişi engellenir. Havaya bir müddet baskı uygulanır, sonra dil kapandığı noktadan aniden kalkarak patlamalı bir ses oluşturur. Kısacası tē (ت) patlamalı-plosives (انفجاري) ötümsüz-voiceless (مهموس) bir dişeti-diş- alveolar dental (أسناني لثوي) ünsüzdür. (Selen, 1979, 174) المتعب gibi. Fâ (ط), tēnin (ت) ince okunan benzeri, aynı zamanda dâl'ın (د) da ötümsüz bir benzeridir. (Mûsâ, 1991, 24)

Türkçe (t), de aynı noktadan çıkar ve aynı niteliklere sahiptir. Selen, (1979, 81) (t) ve (d) nin çıkış yerleri için dişeti yerine diş ardı tabirini kullanır. Türkçe kaynaklarda bu konuda bir birlik yoktur. Yani (t), ötümsüz, patlamalı, dişeti veya diş ardı ünsüzdür. الإثم tarla, atıcı ve ot kelimelerinde olduğu gibi.

الدال: Bunun telaffuzu da tēnin (ت) telaffuzu gibidir. Yalnız dâl'ın (د) çıkışında ses telleri titreşir. O halde dâl (د) patlamalı-plosives (انفجاري), ötümlü-voiced (مجهور) bir dişeti ucu-

¹² Arapça seslerin mahreçleri oklarla gösterilerek, bu çalışmamızdaki sıralamaya uygun olarak numaralandırılmıştır. Sıralamayı görmek için çizelge 2 ye bakınız.

diş - alveolar dental (أسناني لثوي) ünsüzüdür. (es-Sa'rân, 1992, 155) Ðâdın (ض) ince okunan benzeri, tēnin (ت) ise ötümlü benzeridir. المدرسة gibi.

Türkçe (d)'nin çıkarılmasında, dilin ön kıyası üst kesici dişlerin altına değerek kapanmanın açılmasını bir soluk izler. Bu arada ses telleri titreşir. Dalgıç, ödle, ad gibi. (Selen, 1979, 82.) O halde (d) de, ötümlü, patlamalı, bir dişeti ünsüzüdür. Türkçe kaynaklar, (t) ve (d) seslerinin çıkış noktalarının dişeti olduğunu söylerler. Okuyucuya karşılaştırma imkânı vermesi için Arapça benzerleriyle birlikte değerlendirdik.

الضاض: Bunun telaffuzu dâln (د) telaffuzu gibidir. Yalnız dâd (ض), dâln (د) kalın okunan benzeridir. Buna göre dâd (ض) patlamalı-plosives (إنفجاري), ötümlü-voiced (مجهور), kalın (مفخم) okunan dişeti-diş-alveolar dental (أسناني لثوي) ünsüzüdür. (es-Sa'rân, 1992, 155) المضرب gibi. Bu ses Türkçede yoktur.

الطاء: Bunun telaffuzu da tēnin (ت) telaffuzu gibidir. Yalnız, tânın çıkışında (ط) dil ucunun kenarı ve arkası yumuşak damağa doğru yükselir. İşte Nahivcilerin tabaktan kastı budur. (es-Sa'rân, 1992, 155) O halde tâ (ط), patlamalı-plosives (إنفجاري), ötümsüz-voiceless (مهموس) bir dişeti-diş (أسناني لثوي) ünsüzüdür. tēnin (ت) kalın eşidir. المطبخ gibi. Bu ses de Türkçede yoktur.

2.1.5) Dişeti (Alveolar اللثة) ünsüzleri: (r) = râ (ر), (z) = zây (ز), (s) = sîn (س), (n) = nûn (ن), (l- ön)= lâm (ل), şâd (ص)

الراء: Bu sesin çıkarılmasında dudaklar hafif açıktır, ciğerlerden gelen havanın önünde dil ucu serbesttir. Dil hızlı bir şekilde titreşerek dişetlerine vurur. Bu arada ses telleri titreşir. O halde râ (ر), çarpmalı-rolled (تكراري) ötümlü-voiced (مجهور), bir dişeti- alveolar (لثوي) ünsüzüdür. (Mûsâ, 1991, 25)

Türkçedeki (r) sesi, Arapçadaki benzeriyle aynı niteliklere sahiptir. (Selen, 1979, 93) erken, orta gibi.

الزاي: Dil ucu kenarı, üst dişlerin arkasına, önü de dişetin üst tarafına, soluk akımının sızarak geçişine imkan sağlayacak şekilde dayanır. Dilin önü sert damağa doğru yükseltilecek havanın genizden geçişi önlenir. Telaffuzu esnasında ses telleri titreşir. Zây (ز) sızmalı-fricative (احتكاكي), ötümlü-voiced (مجهور) bir dişeti- Alveolar (لثوي) ünsüzüdür. (Mûsâ, 1991, 25) الأزمنة gibi. Türkçedeki benzeri (z) dir. (Selen, 1979, 100)

السين: Tıpkı zây (ز) gibi telaffuz edilir ötümlü farkı hariç tüm sıfatları aynıdır. Yani zây (ز) ötümlü-voiced (مجهور), sîn (س) ise ötümsüz-voiceless (مهموس) dür. (Mûsâ, 1991, 25) Bu halde sîn (س) sızmalı-fricative (احتكاكي), ötümsüz-voiceless (مهموس) bir dişeti- alveolar (لثوي) ünsüzüdür. الأسنان gibi. Türkçedeki karşılığı (s) dir.

Türkçedeki (z) ve (s) de Arapçadaki karşılıkları zây (ز) ve sîn (س) gibi çıkarılırlar. Yalnız (z)'nin çıkışında, (s)'nin aksine ses telleri titreşir. (Selen, 1979, 100) Sakınca, askı, elmas ve zil, kazı, kaz gibi. Yani, (s) ötümsüz, (z) ise ötümlü sızmalı dişeti ünsüzüdürler.

الصاد: Sînin (س) telaffuzuyla aynıdır. Ancak şâd (ص) dilin arka tarafının, telaffuz esnasında yumuşak damağa doğru yükselmesiyle kalın okunur. Yani tabak harflerindedir. O halde şâd (ص) sızmalı-fricative (احتكاكي), ötümsüz-voiceless (مهموس), kalın-مفخم okunan bir dişeti-alveolar (لثوي) ünsüzüdür. (Mûsâ, 1991, 25) الأصنام gibi.

Türkçe, tabak özelliği olan bir sese sahip değildir. Kanaatimizce, Türkçedeki (s) ünsüzü kalın ünlülerle okunduğu zaman benzer sesin çıktığı düşünülebilir ancak şâd (ص) ünsüzü çıkarılırken ağız tabak şeklini alır. Ancak (s) ünsüzü kalın ünlülerle geldiği zaman benzeri bir durum görülmez.

اللام: Dil ucu kenarı, dişetine doğru yükselir, hava ağzın bir yanından ya da iki yanından çıkmaya zorlanacak şekilde tutuklanır. Çıkışı esnasında ses telleri titreşir.

Kısaca lâm (ل), ötümlü-voiced (مجهور), yan- lateral (جانبي) dişeti-alveolar (لثوي) ünsüzüdür. (Mûsâ, 1991, 25) الإلام gibi.

Türkçedeki (l)'nin çıkarılışında, dil ucu ya da dilin ön kıyası üst kesici dişlerin ardına, ya da dişetlerine değmesiyle sesin iki ayrı türü oluşur. (Selen, 1979, 106) Bazı kaynaklarda, dişlere değmesiyle oluşan (l) ön, dişetlerine değmesiyle oluşan (l) art ünsüz diye nitelenir. Bazı kaynaklarda ise ince (ön), kalın (art) ünsüzü olarak da nitelenmektedir. (Demircan, 1979, 74) Akıcı (liquid) avurtusu diye de adlandırılır. (Hatiboğlu, 1972, 16)

İnce-l: leylek, bilge, belge, bil gibi. Kalın-l: laf, ola, olur, bal gibi.

Doğan Aksan, kalın (l) sesinin çıkış yerinin “dişeti-damak” olduğunu söyler. (Aksan, 1980, 38) Buradan hareketle, (l) ünsüzü ince ünlülerle geldiği zaman Arapçadaki lâm (ل) ünsüzüyle aynı niteliklere sahip olur. Eğer Türkçe (l) ünsüzü kalın ünlülerle gelirse, dişeti-damaktan yani bir sonraki mahreçten çıkar ve Arapçadaki lâm (ل)'dan çıkış noktası yönüyle ayrılır.

النون: Dil ucu kenarının üst dişlere dayanmasıyla hava ağızda tamamen durdurulur. Yumuşak damak aşağı indirilir. Böylece ciğerlerden gelen hava, bu baskı sebebiyle burundan geçer. Telaffuz esnasında ses telleri titreşir. (es-Sa'rân, 1992, 169) O halde nûn (ن) ötümlü-voiced (مجهور) dişeti-Alveolar (لثوي) geniz-nasal (أنفي) ünsüzüdür. الإنسان gibi.

Türkçe'nin burun ünsüzü (n), Arapça'daki benzeriyle aynı niteliklere sahiptir. (Selen, 1979, 91)

2.1.6 Dişeti – Damak (palate – alveolar – اللثة ومقّم الحنك) ünsüzleri: (c) = cîm (ج), (ç), (ş)= şîn (ش), (j), (l- art)

الجيم: Fasih cîm (ج)'in çıkarılmasında, dilin ön tarafı dişetlerinin arkasına ve damağın ön kısmına yükselir, ciğerlerden gelen hava dişetini arkadan sarar ve dil yapışır. Daha sonra dil aniden değil de yavaş yavaş ayrılır ve bir patlama olur. Patlamayı havanın sızarak geçişi izler. Bu arada ses telleri titreşir. (Mûsâ, 1991, 25)

Dişeti ve damağa yapışan dilin, yavaş yavaş ayrılması, sızmalı (sürtünmeli) seslerdeki daralmaya benzeyen, tam kapanıklık ve açıklık arası bir merhalelidir ve patlamadan hemen sonra başlar. Bunun manası, bu ses patlama ve sızma unsurunu bir arada bulundurur. Başka bir deyişle patlamalı-plosives (انفجاري), olarak başlar, sızmalı-fricative (احتكاكي) olarak biter. Bu sebeple karışık (مركب) ses olarak isimlendirilir. (Mûsâ, 1991, 25)

Bu karışık sesin birinci parçası dâl (د)'a yakın bir ses, ikinci parçası Şam cîm (ج)'i, (j) gibi karışık bir sestir. Bu ses Türkçedeki (j) sesidir. Osmanlı Türkçesinde ve Farsçada (ژ) sembolüyle gösterilir. Kısaca cîm (ج) sızmalı-fricative (احتكاكي), patlamalı-plosives (انفجاري), karışık (مركب= انفجاري احتكاكي) ötümlü-voiced (مجهور) bir dişeti – damak-palate – alveolar (لثوي حنكي) ünsüzüdür. (Hassân, 1990, 188) Cîm (ج)'i formüle edersek: (j) (ژ)+ dâl (د) = cîm (ج) dir. الأجناس kelimesindeki gibi.

Türkçenin karışık ünsüzleri (c) ve (ç) dir. Patlamalı ve sızmalı, ötümsüz dişeti-damak ünsüzleridir. Arapçadaki benzeri cîm (ج) gibi hem patlamalı hem de sızmalı özellikleri olduğu için “karışık ünsüz” de denir. Karışık ünsüzler, iki ünsüzün birbirine karışarak, bir solukta çıkan ünsüzlerdir.

Türkçede iki tür karışık ünsüz vardır. Yazı dilindeki (ç)= (t+ş) karışımı, (t): patlamalı, (ş): sızmalı; (c)= (d+j) karışımı, (d): patlamalı, (j): sızmalıdır. (ç) ötümsüz, (c) ötümlüdür. Can, cici, çekmek, açmak, gereç kelimelerindeki gibi çıkarılır. (Selen, 1979, 108)

Türkçedeki (c) ünsüzü, Arapça cîm (ج) gibi çıkarılırlar ve aynı niteliklere sahiptirler. Türkçe olup Arapçada olmayan (ç) ünsüzü de Arapça cîm (ج) gibi çıkarılırlar ve ötüm farkı hariç aynı niteliklere sahiptirler.

الشين: Dil ucu kenarı dişetin arkasına ve damağın ön kısmına temas eder. Böylece havanın geçişi için dar bir aralık kalır. Hava sızarak ağız dışına çıkar, ses telleri titreşmez. Buna göre (Bişr, 2000, 176, 184, 199; Mûsâ, 1991, 26) şîn (ش) ötümsüz-voiceless (مهموس), sızmalı-fricative (احتكاكي), bir dişeti-damak- palate – alveolar (لثوي حنكي) ünsüzüdür. المشرب gibi.

Türkçedeki dengi olan (ş) ve Arapçada bulunmayan (j) ünsüzlerinin çıkışında dilin iki kıyası, damağa ve çanak dişlere değer. Dilin önü biraz arkaya çekilir ve dişetlerinin geri kısmına, sert damağın önüne doğru uzatılır. Dudaklar hafifçe öne doğru çıkar, soluk akımı genişçe bir geçitten sızarak geçer. Ancak (ş) nin çıkışında ses telleri titreşmezken, (j)'nin çıkışında ses telleri titreşir. (Selen, 1979, 100 vd.) Yani (j) ötümlü, (ş) ötümsüzdür. Bazı dilciler, (j) ünsüzünün Türkçe sesleri arasında olmayıp, yabancı kelimeler (jüri, ajan, Japon, müjde) aracılığıyla girdiğini (Selen, 1979, 101) söylerler. Demircan ise (1979,71) Fransızca ve Farsçadan geçmiş kelimelerle Türkçeye girdiğini kabul etmekle beraber, bugünkü ağızlarda kullanılan bir ses olduğunu çeşitli örneklerle ve “Divânu luğâti't-Türk” ten alıntılarla izah eder.

(L-art) yani kalın ünlülerle çıkarılan (l)'in çıkarılışında dil ucu diş etlerine dokunurken dil sırtı damağa doğru yükselir. Dil ucunun, dişlere ya da damağa dokunuşu sırasında soluk ağız kanalını kapatan dilin iki yanından akarak çıkarılmasıyla oluşur. Bu nedenle akıcı olarak da nitelenir. (Aksan, 1980, 37) Arapçada الله lafzındaki lâm (ل) fetha alırsa (l-art) ünsüzü gibi çıkarılır.

2.1.7) Sert damak (plate – الحنك الصلب) ünsüzleri: (g- ön), (k- ön) ve (y) = yâ (ي)

Bazı dilciler, damağı, ön damak ve art damak diye ikiye ayırırlar. (Üçok, 1947, 35; Selen, 1979, 85) Fakat biz, bazı dilcilerce kullanılan ön damak için “Sert damak”, art damak için ise, “Yumuşak damak” ifadesini kullandık.

الياء: Çıkarılışında tüm organlar Arapça kesranın veya Türkçe (i)'nin çıkarılışında almış olduğu şekli alır. Dil ortası sert damağa doğru yükselir, dudaklar açıktır. Buruna giden yol kapalıdır. Telaffuz esnasında ses telleri titreşir. Kısaca yâ (ي), yarı ünlü-semi-vowel (شبه حركة), ötümlü-voiced (مجهور) bir sert damak-palatal (حنكي وسيط) ünsüzüdür. (Bişr, 2000, 202-203, 206, 213; Mûsâ, 1991, 27.; el-Fernavâni, 1989, 30; Mûsâ, 1991, 27) الأيمن gibi.

Yânın (ي) çıkarılmasında, dilin yaklaşık olarak (i) ünlüsünün çıkarılışındaki şekli aldığını hissederiz. Ancak, yânın (ي) telaffuzunda, dil ile sert damağın ortasının arasındaki boşluk, (i)'nin telaffuzu esnasındaki boşluktan daha dardır. Bu sebeple hafif bir hışırtı duyulur. yânın (ي) telaffuzunun bir hışırtı ihtiva etmesi nedeniyle bir ünsüz sayılabilir. yânın (ي) telaffuzunda dilin durumuna bakılırsa (i) ünlüsüne en yakın bir durumdadır. Bu nedenle yeni dilciler yâyı (ي) yarı ünlü diye isimlendirmişlerdir. (Enis, 1990, 42) Bu sesin Türkçedeki dengi (y) dir ve aynı niteliklere sahiptir. (Selen, 1979, 102)

Türkçedeki (g-ön) ve (k-ön) ünsüzlerinin çıkış yerleri, dil sırtının önüyle ön damak arasındadır. Bunlara dön damak ünsüzleri de denir. Çıkarılmaları sırasında, dilin ön kıyası, alt kesici dişlerin arka kısmına dayanır. Dilin ön ya da art sırtı sert damağın arkasına doğru yükselir. (Selen, 1979, 85) (g-ön) ve (k-ön) patlamalı; (k-ön) ötümsüz, (g-ön) ötümlü sert damak ünsüzüdür. Kez, kök, git, gel gibi. Bu ünsüzlerin Arapçada karşılığı yoktur.

2.1.8) Yumuşak damak (Velum – الحنك الرخو ، أقصى الحنك، الطباق) ünsüzleri: hâ (ح), gayn (غ)= (ğ), kēf (ك) = (k- art) ve (g- art)

الخاء: Çıkarılışında, dilin arka tarafı, soluğun geçişine imkan sağlayacak bir boşluk kalacak şekilde yumuşak damağa yaklaşır, soluk bu boşluktan sızarak çıkar ve ses telleri titreşmez. Buna göre, hâ (خ) sızmalı-fricative (احتكاكي), ötümsüz-voiceless (مهموس), bir yumuşak damak-velar (حنكي قصي) ünsüzüdür. (Bişr, 2000, 213; Mûsâ, 1991, 27; es-Sa'rân, 1992, 177) الأخضر gibi. Bu ses Türkçe yazı dilinde yoktur.

العين: Bunu telaffuzu da hânın (خ) telaffuzu gibidir. Ancak ğaynın (غ) telaffuzunda ses telleri titreşir. Yani hânın (خ) ötümlü benzeridir. Kısaca ğayn (غ) patlamalı-plosives (انفجاري), ötümlü-voiced (مجهور) bir yumuşak damak-velar (حنكي قصي) ünsüzüdür. (es-Sa'rân, 1992, 177) الأغب gibi. Ğaynın (غ) bütün nitelikleri Türkçedeki yumuşak (ğ) ile aynıdır ve onun gibi çıkarılır. (Üçok, 1947, 72) Soğan, koğuş, yağış, yağ örneklerinde olduğu gibi (ğ), Arapçadaki dengi ğayn (غ) gibi, sızmalı, ötümlü bir yumuşak damak ünsüzüdür.

Seslerle ilgili çalışmalarını, deneylere dayandıran dilciler, (Selen, 1979, 86; Demircan, 1979, 72) Türkçe kelimelerde yumuşak (ğ)'nin bir ünsüz olarak yer almadığını, kendisinden ünlünün uzatılması yoluyla bir ünlü uzamasına yol açtığını belirtirler. Aksan (1980, 36) ise, bu ünsüzün bazı kelimelerde müstakil olarak telaffuz edildiğini söyler.

الكاف: Dilin arka tarafı, yumuşak damağın en üst tarafına yapışacak şekilde yükselmesiyle ciğerlerden çıkan havanın önü tamamen kapatılarak burundan geçişi önlenir. Havaya bir müddet baskı uygulanır. Sonra dil aşağı iner ve ses tellerini titreştirmeden patlamalı bir ses çıkartarak dışarı çıkar. (es-Sa'rân, 1992, 177) Buna göre kâf (ك) patlamalı-plosives (انفجاري), ötümsüz-voiceless (مهموس), bir yumuşak damak-velar (حنكي قصي) ünsüzüdür. الأكبر gibi.

Türkçedeki (k) ve (g) arka dil ünsüzleri eşliğinde geldiği zaman (k) Arapça kâf (ك) gibi patlamalı, ötümlü, (g) ötümsüzdür. Kuru, kına, kalın, gaga, gonca, gırtlak gibi. (Selen, 1979, 85)

2.1.9) Küçük dil (uvula – اللهاة) ünsüzü: Kâf (ق)

القاف: Dilin en arka tarafı, boğazın en alt tarafı, küçük dille genizden havanın geçemeyeceği şekilde yapışır. Bir müddet hava baskısından sonra havanın önü açılır. Dilin arakası iner ve hava patlamalı bir ses çıkararak fırlar. Telaffuz esnasında ses telleri titreşmez. Kısaca kâf (ق) patlamalı-plosives (انفجاري), ötümsüz-voiceless (مهموس), bir küçük dil (لهوي) ünsüzüdür. (es-Sa'rân, 1992, 155-156) البقعة gibi. Türkçenin küçük dilden çıkan ünsüzü yoktur.

2.1.10) Boğaz (pharynx – البلعوم) ünsüzleri: Hâ (ح) ve 'ayn (ع)

الحاء: Çıkarılışında, boğaz boşluğundaki hava geçidi daralır. Bu boğazda bir sürtünme oluşturur. Yumuşak damak yükselir, ses telleri titreşmez. (es-Sa'rân, 1992, 178) الأحمر gibi. Buna göre hâ (ح) sızmalı-fricative (احتكاكي), ötümsüz-voiceless (مهموس), bir boğaz-pharyngeal (بلعومي أو حلقي) ünsüzüdür. Bu ses Türkçede yoktur.

العين: Çıkarılışı hâ (ح) gibidir. Ancak 'ayn (ع) ötümlü, hâ (ح) ise ötümsüzdür. Yani 'ayn (ع), hâ (ح)'nın ötümlü benzeridir. Öyleyse 'ayn (ع), sızmalı-fricative (احتكاكي), ötümlü-voiced (مجهور) bir boğaz-pharyngeal (بلعومي أو حلقي) ünsüzüdür. (es-Sa'rân, 1992, 178) المغيد gibi. Türkçede bu ünsüz yoktur.

2.1.11) Gırtlak (larynx – الحنجرة) ünsüzleri: Hemze (ء) , hê (ه) = (h)

همزة القطع: Çıkarılmasında, ses telleri havanın baskısıyla tamamen yapışarak gırtlaktan gelen havanın geçişini tamamen engeller. Sonra ses telleri açılır ve iki tel arasından patlamalı bir ses duyulur. (es-Sa'rân, 1992, 157) O halde hemze (ء) patlamalı-plosives (انفجاري), ötümlü-voiced (مجهور) bir gırtlak-glottal (حنجري) ünsüzüdür. المؤمن gibi. Türkçe bu ünsüze sahip değildir.

الهَاء: Arapça hê (ه)nin çıkarılmasında, ağız bir ünlünün (fetha gibi) telaffuzuna uygun bir şekil alır. Hava, ses tellerinin gırtlaktan uzaklaşmasından dolayı oluşan geniş aralıktan sızmalı bir ses meydana getirerek çıkar. Yumuşak damak yükselir, ses telleri titreşmez. O halde hê (ه), sızmalı- fricative (احتكاكي), ötümsüz-voiceless (مهموس), bir gırtlak-glottal (حنجري) ünsüzüdür. (es-Sa'rân, 1992, 178-179) الأهواء gibi. Hê (ه)nin bütün nitelikleri Türkçedeki (h) ile aynıdır. Hemen, oho, aha ve hangi gibi. (Üçok, 1947, 28)

2.2. Türkçe'nin Mahreçleri ve Bu Mahreçlerden Çıkan Ünsüzleri

1. Çift dudak ünsüzleri (p), (b), ve (m) olmak üzere toplam üç adettir.
2. Diş-dudak ünsüzleri (f), ve (v)'den ibarettir.
3. Dişeti ünsüzleri (t), (d), (s), (z), (n), (l- ön) ve (r) toplam yedi tanedir.
4. Dişeti-damak ünsüzleri (ç), (c), (ş), (j) ve (l- art) olmak üzere toplam beş adettir.
5. Damak ünsüzleri (k- ön), (g- ön) ve (y- yarı ünlü) toplam üç adettir.
6. Yumuşak damak ünsüzleri (de, (k- art), (g- art) ve (ğ) olmak üzere üç tanedir.
7. Türkçe gırtlaktan sadece (h) ünsüzünü çıkarır.

2.3. Arapçanın Mahreçleri ve Bu Mahreçlerden Çıkan Ünsüzleri

1. Çift dudak (Bilabial- الشفتان)tan bâ (ب), mîm (م) ve vâv (و) olmak üzere toplam üç adet ünsüz çıkar.
2. Altdudak- Üstdiş (Labial- Dental- الأسنان العليا والشفة السفلى)ten sadece fâ (ف) ünsüzü çıkar.
3. Dişlerarası (İnterdental- ما بين الأسنان)ından çıkan ünsüzleri: Sâ (ث), zâl (ذ) ve zâ (ظ) olmak üzere üç adettir.
4. Dişetiucu-Diş (Alveolar-dental- مع اللثة مع الأسنان) noktasından tê (ت), dâl (د), dâd (ض) ve tâ (ط) olmak üzere toplam dört adet ünsüz çıkar.
5. Dişeti (Alveolar- اللثة) noktasından râ (ر), zây (ز), sîn (س), sâd (ص), lâm (ل) ve nûn (ن) olmak üzere altı adet ünsüz çıkar.

ÇIKIŞ BİÇİMLERİNE GÖRE										الحنك ÇIKIŞ YERLERİNE GÖRE
بجهور - ÖTÜMLÜ				PATLAMALI - SIZMALI إنفجاري - إحتكاكي		SIZMALI (SÜRTÜNME)Lİ) إحتكاكي		PATLAMALI (KAPANMALI) إنفجاري		
شبه حركة - Y. ÜNLÜ	أفني - BURUN	تكراري - ÇARPMALI	جانبي - YAN	مهموس Ö T Ü M M S Ü Z	بجهور Ö T Ü M L Ü	مهموس Ö T Ü M S Ü Z	بجهور Ö T Ü M L Ü	مهموس Ö T Ü M S Ü Z	بجهور Ö T Ü M L Ü	
و	م m							p	ب b	ÇİFT DUDAK- الشفتان
						f ف	v			DİŞ-DUDAK الأسنان العليا والشفة السفلى
						ث	ظ (kalın) ذ			DİŞLER ARASI- ما بين الأسنان
								ط (kalın) t - ت	ض (kalın) d - د	DİŞETİUCU- DİŞ- مقّمة اللثة مع الأسنان
	ن n	ر r	ل l (ön)			ص (kalın) س - s	ز - z			DİŞETİ- اللثة
			ل l (art)	ç	ح - c	ش - ş	j			DİŞETİ ÖNDAMAK- اللثة ومقدم الحنك
ي y								k (ön)	g (ön)	SERT DAMAK- الحنك الصلب
						خ	غ ğ	k (art)	g (art)	YUMUŞAK DAMAK- الحنك الرخو
								ق		KÜÇÜK DİL- اللثة
						ح	ع			BOĞAZ- الحلق (البلعوم)
						ه h			ء	GİRTLAK- الحنجرة

Çizelge 3: Arapça-Türkçe Ünsüzler Çizelgesi

6. Dişeti-Damak (palate- alveolar -الحنك و مقّمة اللثة) noktasının, cîm (ج) ve şîn (ش) olmak iki adet ünsüzü vardır.
7. Sert Damak (palate-الحنك الصلب) noktasından sadece bir adet yâ (ي) ünsüzü çıkar.
8. Yumuşak Damak (Velum -الحنك الرخو) noktasından hâ (خ), ve ğayn (غ) ve kâf (ك) olmak üzere adet ünsüz çıkar.
9. Küçük Dil (Uvula-اللثة) noktasından sadece kâf (ق) ünsüzü çıkar.
10. Boğaz (pharynx-البلعوم) noktasının sadece hâ (ح) ve 'ayn (ع) olmak üzere iki adet ünsüzü vardır.
11. Gırtlak (larynx-الحنجرة)'nin ünsüzleri hê (ه) ve hemze (ء) olmak üzere iki tanedir.

2.4. ARAPÇA VE TÜRKÇENİN ÜNSÜZLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

1. Türkçe ünsüzlerinin çıkış yerleri yedi tane, Arapçanın ünsüzlerinin çıkış yerleri on bir tanedir. Arapça, Çift dudak ve gırtlak ve arasındaki çıkış noktaları arasında Türkçede olmayan dişler arası, küçük dil ve boğaz gibi çıkış yerlerini de ekleyerek, seslerini on bir noktadan çıkarır.
2. Arapçanın patlamalıları hemze (ء), bâ (ب), tê (ت), dâl (د), dâd (ض), tâ (ط), kâf (ق) ve kēf (ك) toplam sekiz adettir. Türkçe'nin kapanmalı (patlamalı) sesleri, p, b, t, d, g, k (ön), k (art), ve g (art) olmak üzere her iki dilin patlamalıları eşit sayıdadır.
3. Arapçanın sızmalı (daralmalı) sesleri, sâ (ث), hâ (ح), hâ (خ), zâl (ذ), zây (ز), sîn (س), şîn (ش), şâd (ص), zâ (ظ), 'ayn (ع), ğayn (غ), fâ (ف) ve hê (ه) olmak üzere on üç adettir. Türkçenin sızmalı (daralmalı) sesleri ise, (f), (v), (s), (z), (ç), (j), (y- yarı ünlü), (ğ), ve h olmak üzere dokuz tanedir. Arapçadan daha azdır.
4. Arapçanın karışık (kapanmalı- daralmalı) ünsüzü sadece cîm (ج) iken, Türkçenin karışık ünsüzleri, (c) ve (ç) olmak üzere iki tanedir.
5. Arapça da nahivcilerin tabak harfleri dedikleri, Şâd (ص), dâd (ض), tâ (ط) ve zâ (ظ) gibi kalın olarak telaffuz edilen sesler Türkçe de yoktur.
6. Arapçanın ötümlü ünsüzleri: Hemze (ء), bâ (ب), cîm (ج), dâl (د) - zâl (ذ), râ (ر), zây (ز), dâd (ض), tâ (ط), zâ (ظ) 'ayn (ع), ğayn (غ), lâm (ل), mîm (م), nûn (ن), vâv (و) ve yâ (ي) olmak üzere toplam on yedi adettir. Türkçenin ötümlüleri ise, (b), (c), (d), (g- ön), (g- art), (ğ), (z), (v), (j), (l- ön), (l- art), (m), (n), (r) ve (y- yarı ünlü) olmak üzere on beş tanedir.
7. Arapçanın ötümsüzleri, tê (ت), sâ (ث), hâ (ح), hâ (خ), sîn (س) şîn (ش), şâd (ص), dâd (ض), tâ (ط), fâ (ف), kâf (ق), kēf (ك), ve hê (ه) olmak üzere on iki adet iken, Türkçenin ötümsüzleri, (p), (t), (k- ön), (k- art), (ç), (f), (s), (ş), ve (h) olmak üzere dokuz tanedir.
8. Her iki dilde de olan burun ünsüzleri, (m), (n), mîm (م) ve nûn (ن), tüm özellikleriyle aynıdır.
9. Her iki dilin yan ünsüzleri (l) ve lâm (ل)'dir.
11. Her iki dilin çarpmalı ünsüzleri (r) ve râ (ر)'dan oluşur.
12. Arapçanın iki yarı ünlüleri vâv (و) ve yâ (ي) iken Türkçede sadece (y) vardır.

SONUÇ

- 1- Araplarda dil sesleriyle ilgili çalışmalar, Kur'an-ı Kerimin telaffuzunu doğru bir biçimde gerçekleştirme sâikiyle erken bir dönemde başlamıştır. Onlar bu çalışmalarlarıyla dil seslerinin "kulakta bıraktığı etki" nin ötesinde seslere dair fizyolojik idrake sahip olduklarını da göstermişlerdir.
- 2- Arapçanın ünlülerine (harekeler) ünsüzleri kadar önem verilmemiştir. Bu da bizi bu çalışmaların muhtemelen dilin mevcut konumunu kayıt altına almak gayesiyle yapıldığını ve dili öğretme kaygısıyla yapılmadığı sonucuna götürür.
- 3- Her iki dilde ortak olan sesler çoğunlukta olmasına rağmen, Türkçede olmayıp Arapçada olan ünsüz ses sayısı 12 adettir. Bu sayı Türkçenin ünsüzlerinin yarısından fazladır. Bu bize Türkçe konuşanların, Arapçayı öğrenirken bu seslerin çıkarılmasında zorluk çekebileceklerini işaret ediyor.
- 4- Arapçayı yeni öğrenmeye başlayanlara, her gün belli bir süre Arapça konuşma dinlemelerini veya cihazlara öncede kaydedilmiş herhangi bir yazılı metnin okunuşunu duyarak takip etmelerini ve bunu birkaç defa tekrarlamalarını öneririz.

- 5- Ses bilgisi gramerin bir parçasıdır. Bu yüzden, yabancı bir dilin öğrenilmesinde o dilin seslerinin doğru şekilde çıkartılması grameri kadar önemlidir. Yabancı dil öğreten kurumların, kursiyerlere dil laboratuvarı gibi fiziki imkânlar sunmalarını tavsiye ederiz. Bu tür fiziki imkânlar kursiyerlere dilin seslerini en doğru şekilde çıkarmayı öğrenme ve ana dillerinin sesleriyle karşılaştırma fırsatı da verir.

KAYNAKÇA

- ‘Abduttevvâb, R. (1985). *el-Medhal ilâ ‘ilmi’l-luga ve menâhicu’l bahsi’l-lugavî*, 2.Baskı, Kahire: Mektebetu’l-Hâncî
- Aksan, D. (1980). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim-2*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- El-‘Ânî, S.H. (1983). *et-Teşkîlu’s-savtî fi’l-lugati’l-‘arabiyye fonûlüciyâ el-‘arabiyye*. (Yâsir el-Mellâh, Çev.). (Doktora Tezi). Cidde: en-Nâdî el-edebî es-sekâfî. (1966)
- el-Antâkî, M. (1969). *Dirasât fi fikhî’l luga*. 4. Baskı, Beyrut: Dâru’ş-Şarki’l-‘Arabî.
- Banguoğlu, T. (1998). *Türkçe’nin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Başkan, Ö. (1955). *Fonetik Tahlilde Kıstaslar Meselesi*. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Bişr, M. K. (2000). *‘İlmu’l-asvât*, Kahire: Dâru Garîbîn.
- Brondal, V. (1935). “Saund and Phoneme”. *Proc. 2nd. Congress of Phonetic Sciences*. London: Cambridge University Press.
- Çelik, A. Ş. (2004). *İspanyolca ve Türkçenin Ses Yapılarının Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi. <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1693/>
- Çetin, A. (1997). *Kur’an Okuma Esasları*. Genişletilmiş 2. Baskı, Bursa: Aksa Yayınları.
- Demircan, Ö. (1979). *Türkiye Türkçesinin Ses Düzeni, Türkiye Türkçesinde Sesler*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Deny, J. (2004). *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları*. (Oytun Şahin, Çev.). Ankara: Türk Dili Kurumu.
- Eker, S. (2003). *Çağdaş Türk Dili*. 2. Baskı, Ankara: Grafiker.
- Enis, İ. (1990). *el-‘Asvâtu’l-lugaviyye*. Kahire: Mektebetu’l-Enculû el-Mısıriyye.
- Ergenç, İ. (1984). *Almanca ve Türkçenin Ses Yapılarının Karşılaştırılması*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Ergin, M. (1980). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- _____, (1988). *Üniversiteler İçin Türk Dili*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Eckmann, J. (1996). *Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*. Osman Fikri Sertkaya (Der.). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.
- el-Fernavânî, R. ‘A. (1989). *‘Asvâtu’l- ‘arabiyye, fi dav’il- menheci’l mukâren mukaddimeten li- irâsseti’l-mu‘cem*, Karaçi: İdârettu’l-Kur’ân ve’l-‘Ulûmi’l-İslâmiyye.
- Fromkin, V.– Rodman, R.– Hyams, N. (1983). *An Introduction to Language*. 3. Baskı. New York: Holt.

- Goldziher, I. (1990). "Arap Dili Mektepleri". (Süleyman Tülücü, Çev.). *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (9), 332-333.
- Hassân, T. (1990). *Menâhîcu'l- bahs fi'l-luga*. Kahire: Mektebetu'l-Enculû el-Mısıryye.
- Hatiboğlu, V. (1972). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. 2. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hilâl, 'A. H. (1989). *İlmu'l-luga beyne'l-kadim ve'l-hadis*. 3. Baskı, Kahire: y.y.
- _____, (1996). *Asvâtu'l-'arabiyye*. 3. Baskı, Kahire: Mektebe Vehbe.
- Jeffery, A. (1998). Progress in The Study of The Koran. *The Origins of The Qoran*. Ibn Warraq (Ed.). New York: Amherst.
- Jones, D. (1988). *A Summary of An Outline of English Phonetics*, Summarized by Cemil Akçay. (Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi). Konya Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Karadüz, A. (2008). "Yazı" ve "Yazım" Kavramlarının Dilin "Anlam" ve "Ses" Öğeleriyle İlişkisi". *Turkish Studies* 3(6), 430-457.
- Kıftı, 'A. Y. (1986). *İnbâhu'r-ruvât 'alâ enbâhi'n-nuhât*, Thk. Muhammed Ebulfâdil İbrâhîm, I-IV, Kahire: Dâru'l-Fikri'l-'Arabî.
- Kazıklı, Z. (2009). "İbn Sînâ'da Arap Dilinin Fonetik". *Uluslararası İbn Sînâ Sempozyumu*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2, 217-229.
- Korkmaz, Z. (1956). *Güney-Batı Anadolu Ağzları (Fonetik)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Malmberg, B. (1985). *İlmu'l-asvâti'l-lugavî*. ('Abdussabûr Şâhîn, Çev.). Kahire: Mektebetu's-Şebâb. (1963)
- Muhtar, C. (1986). İslamda Sözlük Çalışmaları II. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (4), 331-333.
- Mûsâ, S. 'O. (1991). *Asvâtu'l- 'arabiyyeh kemâ yantıkuhâ el-mutekellimu bi'l-havsâ*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). el-Câmi'atu'l-İslâmiyyetu'l-Âlemiyye Kulliyetu'l-Lugati'l-'Arabiyeh, İslâmabâd.
- en-Neklâvî, F. 'A. (1986). *Kadâyâ fi 'ilmi'l- lugati'l- 'âmm*. Kahire: y.y.
- O'Conner, J. D. (1976). *Better English Pronunciation*, Lodon: Cambridge University Press.
- 'Omer, A. M. (1991). *Dirâsâtu's-savti'l-lugavî*, Kahire: 'Âlemu'l-Kutub.
- es-Sa'rân, M. (1992). *İlmu'l-luga mukaddimeten li'l -kâri'l 'arabî*, Kahire: Dâru'l-Fikri'l-'Arabî.
- Selen, N. (1979). *Söyleyiş Sesbilimi, Akustik Sesbilim ve Türkiye Türkçesi*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Şâhîn, 'A. (1985). *Fi't-tatavvuri'l-lugavî*. 2. Baskı, Beyrut: Müessetu'r-Risâle.
- Tayyân, M. H. (2004). Araplarda Sesbilim (Ponetik). (Ahmet Yüksel, Çev.) *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (17), 3001-319.
- Topuzoğlu, T. F. 1998. "Halil b. Ahmed". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Cilt.15, 309-310). Ankara: TDV Yayınları.
- Tulum, M. (1991). "Alfabe ve Eski Alfabemiz Üzerine Görüşler". *Dil ve Alfabe Üzerine Görüşler*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurulu Yayınları, 23-27.

- Twaddell, W. F. (1935). "On Defining the Phoneme Language". *Language Monograph*, (16), 5-62.
- Üçok, N. (1947). *Genel Dilbilimi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi.
- Yüksel, A. (2007). İlk Dönem Arap Dilcilerinde Fonetik Çalışmalar: el-Halil b. Ahmed el-Ferâhîdî Örneği. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (24-25), 135-151.